

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι
Αδελφότητα των απογόνων

Εορτές Εξόδου 2012

4η Συνάντηση
των απογόνων
των Ελεύθερων
Πολιορκημένων

Ομιλητής: Νικόλαος Κολόμβας

“Οι Διαδρομές της Φρουράς
του Μεσολογγίου μετά την Έξοδο”

Ιερή Πόλη Μεσολόγγι, Σάββατο του Λαζάρου 7 Απριλίου

Η Συνάντηση πραγματοποιείται με την υποστήριξη του Δήμου Ιερής Πόλεως Μεσολογγίου

4η Συνάντηση των απογόνων
των Ελεύθερων Πολιορκημένων

Ομιλητής
Νικόλαος Κολόμβας

Ιερή Πόλη Μεσολόγγι
Σάββατο του Λαζάρου 7 Απριλίου 2012

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- 12:30** Κήρυξη Έναρξης - Προσφωνήσεις
Ελένη Χολέβα - Γραμματέας
- 12:35** Χαιρετισμός
Μνήμη Αναστάση Πεπονή
Κώστας Καρκανιάς - Πρόεδρος
- 12:50** Ομιλία: «Οι Διαδρομές της Φρουράς του Μεσολογίου
μετά την Έξοδο»
Νικόλαος Κολόμβας
- 13:15** Ανακοίνωση για την διεξαγωγή του Συνεδρίου
«Οι Δρόμοι των Ελεύθερων Πολιορκημένων» (Απρίλιος 2013)
και την έναρξη της συλλογής προτάσεων
για παρουσιάσεις εργασιών
Εκπρόσωπος Επιστημονικής Επιτροπής
- 13:25** Ενημέρωση για τον διαγωνισμό με θέμα:
«Τι θυμόμαστε ακόμη από τις Πολιορκίες
και την Έξοδο του Μεσολογίου
και τα άλλα σημαντικά γεγονότα που έγιναν
στην περιοχή - Ζυγό, Αιτωλικό, Λεσίνι κλπ.»
Γεράσιμος Ρεπάσος
- 13:35** Παρουσίαση Επιτροπής Αξιολόγησης
Παρουσίαση Διαδικασίας Αξιολόγησης
Ανακοίνωση Βραβείων
Τζένη Χαραλαμποπούλου - Πρόεδρος Επιτροπής Αξιολόγησης
- 13:45** Απονομή Βραβείων
Ελένη Χολέβα - Γραμματέας
- 14:10** Κήρυξη Λήξης
Γεράσιμος Ρεπάσος

ΜΝΗΜΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΕΠΟΝΗ

Πέρυσι το καλοκαίρι πέθανε ο συμπατριώτης μας Αναστάσης Πεπολής, ο οποίος υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Αδελφότητας και ο ομιλητής στην 1η Συνάντηση των απογόνων το 2009.

Ο Αναστάσης Πεπόνης υπήρξε γνήσιος Μεσολογγίτης, αφού συγκέντρωνε όλες τις αρετές των προγόνων μας, των Ελευθέρων Πολιορκημένων.

Ήταν συνεπής αγωνιστής και πατριώτης.

Ήταν σταθερός στις δημοκρατικές του απόψεις.

Ήταν σεμνός.

Και το κυριώτερο, ήταν αφιλοχρήματος και πέθανε πιο πτωχός από ότι ήταν όταν εισήλθε στον πολιτικό στίβο μετά την μεταπολίτευση.

Για αυτό το γνήσιο τέκνο των Ελευθέρων Πολιορκημένων, ας ευχηθούμε να είναι Αιωνία η Μνήμη και ας τηρήσουμε ενός λεπτού σιγή.

Αγαπητά μέλη της Αδελφότητας

Αγαπητοί φίλοι και πατριώτες

Αγαπητοί κοντοπατριώτες

Σας ευχαριστώ που ήλθατε στην 4^η Συνάντηση των Απογόνων των Ελευθέρων Πολιορκημένων. Η Αδελφότητα όπως γνωρίζετε ιδρύθηκε το 2004 με κύριο στόχο την διατήρηση της μνήμης των προγόνων μας και των έργων τους και επόμενο την καταγραφή των ονομάτων τους, όπως άλλωστε είχε διατάξει ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, ο Ιωάννης Καποδίστριας.

Όλες μας οι δραστηριότητες κατά τα προηγούμενα χρόνια και η σημερινή εξυπηρετούν αυτούς τους στόχους.

Για την εξυπηρέτηση των ίδιων σκοπών φέτος προκηρύξαμε τον Διαγωνισμό με θέμα *«Τι θυμόμαστε ακόμη από τις Πολιορκίες και την Έξοδο του Μεσολογγίου και τα άλλα σημαντικά γεγονότα που έγιναν στην περιοχή – Ζυγό, Αιτωλικό, Λεσίνι κλπ.»* μεταξύ των μαθητών των γυμνασίων του διευρυμένου δήμου και επίσης ξεκινήσαμε την οργάνωση του Συνεδρίου με θέμα *«ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ Μετακινήσεις πληθυσμών στο Μεσολόγγι και την υπόλοιπη Ελλάδα κατά την Επανάσταση του 1821»*, το οποίο θα γίνει τον Απρίλιο του 2013.

Με αυτή την ευκαιρία θα ήθελα από τώρα να συγχαρώ τους 35 μαθητές και μαθήτριες των γυμνασίων του Δήμου που συμμετέσχαν στον διαγωνισμό και φυσικά τους καθηγητές τους και τους γυμνασιάρχες τους, καθώς και τους γονείς τους.

Επίσης πρέπει να ευχαριστήσω τον κ. Κλεομένη Κουτσούκη, ομότιμο καθηγητή του Παντείου Πανεπιστημίου, και τον κ. Βαγγέλη Πολίτη-Στεργίου, καθηγητή και πρόεδρο του ΤΕΙ Μεσολογγίου, για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην Επιστημονική Επιτροπή του συνεδρίου.

Θα ήθελα επίσης να σημειώσω ότι κατά τους τελευταίους μήνες έχουμε ξεκινήσει μια γόνιμη συνεργασία με τους

Συλλόγους των κοντοπατριωτών μας στην Αθήνα, γιατί και αυτών πολλοί πρόγονοι μετέσχαν στον Αγώνα του Μεσολογγίου. Αναφέρομαι στους Συλλόγους των συμπολιτών μας από το Ευηνοχώρι, Αιτωλικό, Κατοχή, Λεσίνι, Νεοχώρι, Γουριά, Σταμνά, Αγγελόκαστρο και επίσης εκείνους των κοινοτήτων στην Βόρεια Πλευρά του Ζυγού – Λιθοβουνίου, Καψοράχης, Γαβαλούς.

Σήμερα λοιπόν μετέχουμε σε ένα Μνημόσυνο και όπως πάντα γίνεται σε αυτές τις περιστάσεις, έτσι και εγώ θα προσπαθήσω να αναθυμηθώ μαζί με εσάς κάποια από τα προτερήματα αυτών των προγόνων μας. Και χρησιμοποιώ την λέξη αυτών και όχι εκείνων, γιατί την 10^η Απριλίου 1826 βγήκαν από την Πόλη περνώντας το Τείχος από τρία σημεία που είναι δίπλα μας. Σας θυμίζω ότι εδώ στον ανατολικό μανδρότοιχο του ΣΒΔΕ ήταν το ανατολικό τμήμα του Τείχους, το οποίο δυστυχώς κατεδαφίστηκε για να γίνουν οι εγκαταστάσεις του Σιδηροδρομικού Σταθμού.

Διαβάζοντας αυτές τις ημέρες για την προετοιμασία και την πορεία των Ελευθέρων Πολιορκημένων συγκράτησα κάποιες μικρές ιστορίες, τις οποίες θα ήθελα να σας πω. Ιστορίες που δεν περιγράφουν ανδραγαθήματά τους αλλά δείχνουν το ήθος τους ως πολιτών.

Γράφει ο Κασομούλης ότι την 16 Απριλίου στην Άνω Χώρα οι «αυτόχθονες» Μεσολογγίτες ξεχώρισαν από τους άλλους αγωνιστές και έφυγαν μόνοι τους για το Ναύπλιο, γιατί αυτοί «δεν είχαν τας απαιτήσεις μισθών της επιλοίπου φρουράς». Αυτή η αναφορά κατά την γνώμη μου είναι ένας από τους μεγαλύτερους επαίνους για τους δικούς μας προγόνους.

Και πάλι γράφει η Ιστορία, ότι μετά από δύο εβδομάδες έφθασαν στο Ναύπλιο χωρίς τυμπανοκρουσίες και χωρίς πάλι να ζητήσουν τίποτε. Μάλιστα μετά από 2-3 ημέρες ανέλαβαν στρατιωτική υπηρεσία στο Μπούρτζι και στους Μύλους της Λέρνης υπό τον Μήτηρο Δεληγιώργη και τον Γιαννάκη Ραζηκότσικα. Και αυτός είναι ένας ακόμη μεγάλος έπαινος για τους δικούς μας.

Και μετά από μερικά χρόνια ο Γιαννάκης Ραζηκότσικας βρίσκεται στο Μεσολόγγι εκτός στρατιωτικής υπηρεσίας και ο πρωθυπουργός Σπυρίδων Τρικούπης, ο γυναικάδελφός του, του προτείνει να γίνει υπασπιστής του Όθωνα. Και ο συμπατριώτης μας απαντά, ότι δεν μπορεί και εξηγεί «γιατί τώρα πήρα το κλαδευτήρι».

Και η ιστορία γράφει, ότι ο Μήτρος Δεληγιώργης δεν ζήτησε ποτέ να του επιστραφούν τα χρήματα που είχε δώσει για τον αγώνα, τα οποία ανέρχονταν στο τεράστιο ποσό των 145.000 γροσσίων, το οποίο αντιστοιχεί σε σημερινά περίπου 3.000.000 €.

Αυτές οι σύντομες αναφορές δείχνουν ότι οι πατεράδες μας θα έπρεπε να αποτελούν πρότυπα και για τους πολίτες και για τους άρχοντές μας. Και οι μεν απλοί πολίτες θα έπρεπε να τους μιμούνται στο να είναι σεμνοί και σταθεροί υπηρέτες της Πατρίδας χωρίς ανταλλάγματα. Και οι άρχοντες θα έπρεπε να θεωρούν υποχρέωσή τους το να δίνουν στην πατρίδα και όχι να παίρνουν από αυτήν και οπωσδήποτε να γνωρίζουν πότε να κατεβαίνουν από το άλογο της εξουσίας.

Και η σημασία αυτών των συμπεριφορών των προγόνων μας είναι ακόμη μεγαλύτερη εάν σκεφτούμε ότι στο Ναύπλιο οι τότε κυβερνώντες είχαν κατασπαταλήσει το αγγλικό δάνειο κυρίως για εξυπηρέτηση των ημετέρων και η Πατρίδα είχε διχαστεί και παρ' ολίγον να καταστραφεί. Και το Μεσολόγγι είχε πέσει γιατί δεν μπόρεσαν να στείλουν λόγω ελλείψεως χρημάτων τα καράβια με εφόδια, όπως είχαν κάνει πολλές φορές στο παρελθόν ακόμη και πριν το αγγλικό δάνειο.

Για αυτούς τους προγόνους νομίζω, ότι αξίζει να διατηρούμε αναμμένο το καντήλι της μνήμης και να συνεχίζουμε την έρευνα για τα έργα τους.

Ας είναι ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥΣ.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας
Ο Πρόεδρος Κώστας Καρκανιάς

ΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ

Νικόλαος Κολόμβας*
Αντ'γος ε.α.

1. Πρόλογος

Το επίμαχο αυτό θέμα έχει απασχολήσει κατά καιρούς, αρκετούς έγκριτους συμπολίτες μας και όχι μόνον. Οι εμπειριστατωμένες όμως εργασίες τους, στηριζόμενες σε ιστορικά και γεωγραφικά στοιχεία, τα οποία δεν αμφισβητούνται, αφορούν κυρίως στην περιγραφή του μονοπατιού ή της πορείας που ακολούθησαν οι Εξοδίτες δια μέσου του Αη Συμιού και των κορυφών του Αρακύνθου μέχρι την Δερβέκιστα (Ανάληψη) Αποκούρου ή και τον Πλάτανο Ναυπακτίας. Κύρια πηγή των ερευνητών, οι παρόντες ιστοριογράφοι της Γ' Πολιορκίας και της Εξόδου, ο Κοζανίτης, Ν. Κασομούλης (γραμματικός του γηραιού Ασπροποταμίτη Στρατηγού Ν. Στορνάρη) και ο Ηπειρώτης, Αρτέμιος Μίχος (γραμματικός του Θεσπρωτού Στρατηγού Γ. Κίτσου) καθώς και ο Στρατηγός Νικόλαος Μακρής, που προφανώς πολύ αργότερα άκουσε αφηγήσεις του πατέρα του Στρατηγού του Αγώνα, Δημητρίου Μακρή.

2. Εισαγωγή

Σήμερα στην ωραία και πανηγυρική αυτή εκδήλωση της Αδελφότητας των Απογόνων, το Δ. Σ. της οποίας θερμά ευχαριστώ για την τιμή που μου έκανε να με ορίσει ως ομιλητή, θα αποτολμήσω να διευρύνω το θέμα και να σας καταστήσω κοινωνούς, ορισμένων σχετικών προβληματισμών μου.

Ειδικότερα, βασιζόμενος, κυρίως, αφ' ενός μεν στους παρόντες τότε ιστοριογράφους, Έλληνες και ξένους, αλλά και σε πρωτογενείς αρχειακές πηγές, αφ' ετέρου δε σε γεωγραφικά δεδομένα, θα σας παρουσιάσω, κατά το δυνατόν συνοπτικά, τα πορίσματα των ερευνών μου.

Και, σαν ένα πρώτο βήμα σημειώνω ότι - σύμφωνα με τον λεπτομερειακό Ν. Κασομούλη (τ. Β', σελ. 172, 173) - τα

συμπαγή Σώματα τα οποία συγκροτούσαν την αποκαλούμενη Φρουρά του Μεσολογγίου ήταν τέσσερα: Οι *Ρουμελιώτες*, πολυαριθμότεροι των άλλων (συμπεριλαμβανομένων του Δ. Μακρή και των Θεσσαλο-Μακεδόνων), οι *Σουλιώτες*, ολιγάριθμοι (κυρίως Αξ/κοί, πλαισιωμένοι με αγωνιστές από άλλες περιοχές), οι *Ηπειρώτες* (Χειμαρριώτες, Χορμοβίτες) και τέλος οι «αυτόχθονες» -όπως τους χαρακτηρίζει επανειλημμένα ο Κασομούλης- *Μεσολογγίτες* (πολεμιστές στην Ξηρά και στην θάλασσα). Οι τελευταίοι, χειρίζονταν επί πλέον τα πυροβόλα των 23 κανονοστασιών του Φρουρίου καθώς και των 7 επάκτιων πυροβολείων, ενώ επάνδρωναν τις βασικές νησίδες καθώς και 8-10 ένοπλα πλοιάρια της λιμνοθάλασσας.

Ακόμη, όταν γίνεται λόγος για συμπαγές Σώμα Εξοδιτών Μεσολογγιτών, κρίνεται αναγκαίο να επισημάνουμε, ότι προφανώς και κυρίως πρόκειται, αφ' ενός για τους οπλοφόρους υπό τον Αθανάσιο Ραζηκότσικα (και μετά το χαμό του, υπό τον Γιαννάκη Ραζηκότσικα), που υπερασπιζονταν, αρχικά την τάπια του Μπότσαρη και από τον Αύγουστο του 1825 την τάπια του Φραγκλίνου και αφ' ετέρου για τους πυροβολητές όλων των κανονοστασιών που συγκέντρωσε τελευταίος, ο Αρχηγός Πυροβολικού Μήτρος Δεληγιώργης. Θα πρόσθετα, επίσης, ότι μικροομάδες Μεσολογγιτών (π.χ. Καρακώστας Δροσίνης κ.α.) ήταν προσκολλημένοι από την αρχή της πολιορκίας και στα άλλα τρία Σώματα, τα οποία και ακολούθησαν μέχρι το Ναύπλιο αλλά και στην συνέχεια. Πρέπει επίσης να θυμόμαστε, ότι οι Μεσολογγίτες αγωνιστές κατά την Έξοδο βάδιζαν μαζί με τους αμάχους, που ήταν γυναίκες και παιδιά τους, και θα πρέπει να υποθέσουμε ότι τους περιστοιχίζαν.

Εδώ, πριν προβώ στην ανάπτυξη του κυρίου αντικειμένου, που αφορά στην πορεία των παραπάνω Σωμάτων, θα υπογραμμίσω ότι στην αναταραχή που επεκράτησε προ και κατά την Έξοδο, όσο και ιδίως μετά την αναστροφή και επάνοδο των αμάχων στην πόλη, παρατηρήθηκε απεγνωσμένη φυγή και από τη δυτική ιδίως πλευρά την πόλης,

προφανώς, μέσω της λιμνοθάλασσας. Οι κινήσεις αυτές στράφηκαν, τόσο προς την περιοχή Δυτικά του Αιτωλικού και προς την Παρακελωίτιδα, όσο και προς τα παρακείμενα Ιόνια νησιά και νησίδες. Οι πληροφορίες αυτές πηγάζουν από την προφορική παράδοση, (π.χ. αφήγηση Αρ. Καβάγια, Κανούτα, Μπαγιώργα κ.α.), όπως και από το αρχείο του Διον. Ρώμα, (επιστολή Γ. Στρούζα από νησίδα Πεταλά, όπου είδε να φθάνουν 4 ημέρες μετά την Έξοδο πλοιάρια με διασωθέντες), αλλά και από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, όπου ενδεικτικά γίνεται λόγος, τουλάχιστον για προφανώς πέντε διασωθείσες Μεσολογγίτικες κανονιοφόρες πάσσαρες, με πλήρωμα 8-10 ανδρών, στην άτυχη προσπάθεια ανάκτησης του Αιτωλικού από τον Άστιγγα, την Άνοιξη του 1828.

Είναι γνωστό βεβαίως ότι πολλοί άμαχοι και αρκετοί αγωνιστές επέστρεψαν στην πόλη όταν ακούστηκε το **«Πίσω στις Ντάπιες μας»**. Και οι μεν πολεμιστές σκοτώθηκαν κατά τις συμπλοκές που επακολούθησαν ενώ άμαχοι (γυναίκες και παιδιά) αιχμαλωτίστηκαν και ακολούθησαν άλλες πορείες.

3. Πορεία και Δρομολόγια των Εξοδιτών

α. Γενικά

Διερχόμενος τώρα το κύριο αντικείμενο της παρουσιάσεως, θα αντιπαρέλθω τις λεπτομέρειες της Εξόδου και θα σταθώ σε ορισμένα καίρια σημεία, παρακολουθώντας όμως, την πορεία των Εξοδιτών πέρα από την Δερβέκιστα και τον Πλάτανο και μέχρι την τελική κατάληξη, το Ναύπλιο.

Κατ' αρχάς η Έξοδος, είναι παραδεκτό ότι πραγματοποιήθηκε από την ανατολική πλευρά του τείχους και κατά την επικρατέστερη εκδοχή, σε τρεις κολώνες ή φάλαγγες: Η αριστερή (Βόρεια) υπό τον Κίτσο Τζαβέλλα, η κεντρική υπό τον Δημήτρη Μακρή και η δεξιά (Νότια) υπό τον Νότη Μπότσαρη, την οποία ακολούθησαν και οι Μεσολογγίτες (αγωνιστές, επίσημοι, φιλέλληνες και οι χιλιάδες άμαχοι), με γενική κατεύθυνση όλων προς το «αμπέλι του Κότσικα» (κοντά στον Αη-Θωμά και από εκεί προς την Μονή του

Αη-Συμιού και την κορυφή του Αράκυνθου και τέλος προς την Δερβέκιστα (σημερινή Ανάληψη).

β. Μεσολόγγι - Δερβέκιστα

Μετά τις πρώτες αιματηρές συμπλοκές, όπου έπεσε ηρωικά μαχόμενος ο αρχηγός των ενόπλων Μεσολογγιτών, Αθανάσιος Ραζηκότσικας, οι αριστερή και κεντρική φάλαγγες, άνοιξαν δρόμο και έφθασαν στο πρώτο συμφωνημένο σημείο, «το αμπέλι του Κότσικα». Εκεί, συνενωμένες πλέον, έδωσαν αλληπάλληλες σκληρές συγκρούσεις και προχώρησαν ως τον Αη-Συμιό. Στην περιοχή όμως αυτή, σχεδόν αβοήθητοι από τα έξω σώματα, αιφνιδιάστηκαν κι έπεσαν σε φονική ενέδρα Τουρκαλβανών υπό τον Μουστάμπεη. Και αφού υπέστησαν σημαντικές απώλειες, επί τέλους, με μικρή συνδρομή των έξω, πέρασαν τον Αράκυνθο κατά τα ξημερώματα και ξανάσαναν. Ας σημειωθεί, ότι τους συνόδευαν και κατέγραφαν επακριβώς τη διαδρομή τους, οι δυο βασικοί ιστοριογράφοι της τελευταίας πολιορκίας, Ν. Κασομούλης και Αρτ. Μίχος, ενώ, όπως ήταν επόμενο, λόγω αγνοίας, αυτοί δεν κάνουν καμία αναφορά για την πορεία και την τύχη της Γ' φάλαγγας.

Την άλλη ημέρα, στις 11 Απριλίου, κατηφορίζοντας τις βόρειες πλαγιές του Αράκυνθου και κατά διαστήματα αναπαυόμενοι, μέχρι τότε (χαράματα 11^{ης} Απριλίου) είχαν σημειώσει μόνον την απώλεια των πρωτοκλασάτων οπλαρχηγών, Νικολάου Στορνάρη και Κώστα Σιαδήμα, ενώ φερόταν ως αγνοούμενος ο Νότης Μπότσαρης. Περί το δειλινό, όμως, και απέχοντας περίπου δυο ώρες πορείας από Δερβέκιστα, έμειναν κάποια στιγμή κατάπληκτοι όταν -κατά την εξιστόρηση του Ν. Κασομούλη (τ. Β', σ. 280, 281)- είδαν να πλησιάζει ο Ν. Μπότσαρης τον οποίο θεωρούσαν χαμένο και ο οποίος έσπευσε να του εξηγήσει ότι: «...εξεκόπη εις την πρώτην φωτιάν και ορμήν μας...λαβών το δεξιόν προς το Βοχόρι μέρος...διέβη εις τον Ζυγόν πολύ δεξιά από τον Αγιοσιμιό».

Θα παρατηρήσουμε ότι, όταν ο Νότης Μπότσαρης χρη-

σιμοποιεί στην αφήγησή του ενικό αριθμό «εξεκόπη...», θα πρέπει να εννοήσουμε -σύμφωνα με σχετική εξήγηση του Κασομούλη σε άλλο σημείο- πως τον ακολούθησε και το Σώμα του. Και πάλι στις 11 Απριλίου καμία αναφορά για το Σώμα των Μεσολογγιτών.

Την επομένη, 12 Απριλίου, στις αφηγήσεις των παραπάνω ιστοριογράφων από την Δερβέκιστα, επίσης καμία μνεία δεν γίνεται για την τύχη του Σώματος των αυτοχθόνων Μεσολογγιτών. Και μόνον για μεμονωμένους επιζήσαντες, οι οποίοι κατέφθαναν καθυστερημένοι και έδιναν πληροφορίες για την σφαγή στον κάμπο, αλλά και για τα γεγονότα μέσα στην πόλη (Κασομούλης, οπ. π. σ. 282 και Μακρής σ. 77). Πάντως, τα λεπτομερή αυτά συμβάντα, και ιδίως μέσα στην πόλη εκτιμάται βάσιμα ότι εγνώσθησαν από διάφορες πηγές στον Ν. Κασομούλη, αρκετά αργότερα, προφανώς στο Ναύπλιο, επειδή δεν ήταν πρακτικώς δυνατόν οι κακίην κακώς εξελθόντες να τα έχουν αμέσως αντιληφθεί. Ο δε Κασομούλης, κατά την συγγραφή των «Ενθυμημάτων» του μετά από χρόνια, πιθανώς, τα καταχώρησε όχι στην ενδειγμένη χρονικά θέση.

Επίσης, οι διασωθέντες, ανήκοντες στα τρία Σώματα των Ρουμελιωτών, Σουλιωτών και Ηπειρωτών, απηύθυναν στις 12 Απριλίου από την Δερβέκιστα, βαρυσήμαντο ιστορικό έγγραφο στην Κεντρική Διοίκηση στο Ανάπλι, υπογεγραμμένο από εννέα (9) εκπροσώπους τους μαζί με τον Δ. Μακρή, στο οποίο όμως, δεν περιλαμβάνόταν κανένας από τους επικεφαλής του τετάρτου Σώματος των Μεσολογγιτών, Αντιστρατήγους Γιαννάκη Ραζηκότσικα και Μήτηρο Δεληγιώργη. Το πρώτο ερώτημα εδώ που ανακύπτει: Εφ' όσον δεν γίνεται πουθενά αναφορά για το Σώμα των Μεσολογγιτών, αλλά ούτε και οι επί κεφαλής τους υπέγραψαν το παραπάνω έγγραφο, μήπως δεν πέρασαν από την Δερβέκιστα; Ήδη, στους ιστοριογράφους προστίθεται και ο Σπυρομήλιος, βασιζόμενος όμως σε αφηγήσεις διασωθέντων, τους οποίους συνάντησε αργότερα στο Ανάπλι.

γ. Δερβέκιστα - Πλάτανος

Συνεχίζοντας προς ΒΑ το οδοιπορικό η Φρουρά του Μεσολογγίου [τα τρία Σώματα, πλην του τετάρτου των Μεσολογγιτών (Κασομούλης σ. 291)] και αφού πέρασαν τον ποταμό Εύηνο από το γεφύρι της Αρτοτίβας, έφθασαν στις 13 Απριλίου στον Πλάτανο Ναυπακτίας, όπου τους ανέμενε ο Γ. Καραϊσκάκης, άρρωστος στο ξυλοκρέβατό του. Εκεί, όταν πληροφορήθηκε για τις γνωστές μέχρι τότε απώλειες της Φρουράς, που περιοριζόνταν σε λίγους αγωνιστές και μόνον στους οπλαρχηγούς Ν. Στορνάρη και Κ. Σιαδήμα, ανεφώνησε (Κασομούλης οπ.π. σ. 291): «...Όταν γλύτωσαν αυτοί όλοι και 1500 όπου ήλθετε...ποιόν εφόνευσαν οι κερατάδες; Η Φρουρά όλη ζη. Ή (μήπως εσκότωσαν μόνον) ταις γυναίκες;» Δηλαδή μέχρι τότε αγνοούσαν το μακελειό στον κάμπο του Μεσολογγίου και την εξόντωση του Γ. Παπαδιαμαντοπούλου, του Αθ. Ραζηκότσικα και των περισσοτέρων κορυφαίων πολιτικών και προκρίτων του Μεσολογγίου, των φιλελλήνων, αλλά και το δράμα των αμάχων. Και πάλι εδώ ουδεμία αναφορά γίνεται για το Σώμα των Μεσολογγιτών.

δ. Πλάτανος - Λομποτινά ή Μεσολόγγι - Λομποτινά

Μετά από παραμονή στον Πλάτανο επί 2ήμερο, στις 15 Απριλίου κινήθηκαν ΝΑ, πέρασαν τον ανατολικό παραπόταμο του Ευήνου, Κότσαλο και έφθασαν στις 16 Απριλίου στη Μεγάλη Λομποτινά (σημερινή Άνω Χώρα).

Εδώ, τελικά μετά από έξι ημέρες έχουμε την πρώτη εγγραφή στον τ. Β', σ. 293 του Ν. Κασομούλη για το Σώμα των Μεσολογγιτών, η οποία έχει ως εξής:

«Οι Μεσολογγίται, συγκεντρωμένοι υπό τον Καπετάν Μήτηρον Δεληγιώργη και Γιαννάκη (Ραζή) Κότσικα, μή έχοντες τας απαιτήσεις (μισθών) της επιλοίπου Φρουράς, αποσπασθέντες ετράβηξαν, χωρίς να σταθούν πουθενά, δια το Ναύπλιον».

Ανακύπτουν ήδη τα ακόλουθα ερωτήματα, στα οποία θα επιχειρήσω να απαντήσω, σε συνδυασμό με το πρώτο ανα-

πάντητο ερώτημα:

Πρώτον: Γιατί δεν μνημονεύτηκε έως τότε το Σώμα των Μεσολογγιτών; Μήπως πήγαν απ' ευθείας στη Λομποτινά, εφ' όσον δεν σημειώθηκε η παρουσία τους τόσο στην Δερβέκιστα όσο και στον Πλάτανο, ούτε και υπέγραψαν το έγγραφο από την Δερβέκιστα της 12^{ης} Απριλίου; Και εάν ΝΑΙ, ποιο δρομολόγιο ακολούθησαν;

Απάντηση: Κατά την εκτίμησή μου -ατυχώς δεν έχουν εντοπιστεί έως τώρα γραπτά κείμενα- η φάλαγγα των Μεσολογγιτών, ακολουθούσα την Γ' φάλαγγα του Νότη Μπότσαρη, μετά τον πρόωρο χαμό του αρχηγού τους, Αθανασίου Ραζηκότσικα, και την αναστάτωση που προκλήθηκε κατά τις συγκρούσεις, παρεξέκλινε από το αρχικά καθορισθέν δρομολόγιο προς το «αμπέλι του Κότσικα» - Αη Συμιό και προφανώς ακολούθησε, ως ένα σημείο την πορεία του Νότη Μπότσαρη, δηλαδή, «προς το Βοχόρι ... και διέβη εις τον Ζυγόν (Αράκυνθο) πολύ δεξιά από τον Αγιοσιμιό».

Από κει και πέρα, θα επικαλεσθούμε και το κείμενο του Ιταλού γιατρού στην υπηρεσία του Ιμπραήμ, Alfonse Nuzzo Mauro "Η Καταστροφή του Μεσολογγίου" (La Catastrofe di Messolonghi), όπου αναφέρει:

«... οι Μεσολογγίτες βρήκαν καιρό να ξεφύγουν προς την πλευρά του Ευήνου ποταμού, διατρέχοντας απόσταση δυο περίπου μιλίων. Εκεί όμως τους περίμενε ο ίδιος ο Ιμπραήμ με χιλίους εκλεκτούς ιππείς. Σ' αυτό το σημείο έγινε τρομακτικό μακελειό. Μερικές εκατοντάδες άνδρες και πολλές τολμηρές γυναίκες άνοιξαν τέλος ένα πέρασμα και κατόρθωσαν να διαφύγουν στο βουνό».

Παραπλήσια, όχι όμως και επιβεβαιωμένη, είναι η πληροφορία του Άγγλου φιλότουρκου Πρόξενου στην Πάτρα, Φίλιπ Γκρην στο κείμενο του: «Σκηνές του Πολέμου στην Ελλάδα», ("Scetches of the war in Greece", σ. 246), ότι «μερικοί από τους διασωθέντες πήγαν στη Ναύπακτο και παραδόθηκαν στους εκεί Τούρκους».

Θα παραπέμψουμε επίσης στους ζωγραφικούς πίνακες

του Μασόλα (Επέλαση του Ιππικού του Ιμπραήμ στον κάμπο), του Ντε Λανσάκ (Η αυτοκτονία της Μεσολογγίτισσας, που έχει ήδη σκοτώσει το παιδί της), του Ναρντούτσι (Μια Μεσολογγίτισσα με σπαθί ανοίγει δρόμο), στους οποίους παρουσιάζονται σκηνές στον κάμπο.

Ύστερα από τα παραπάνω εκτεθέντα, αλλά και την τοπογραφική μελέτη των απόκρημνων ΝΑ καταπτώσεων του Αράκυνθου, θα διατυπώσω την άποψη, ότι το Σώμα των Μεσολογγιτών, προ ή κατά την επέλαση του ιππικού του Ιμπραήμ, κινήθηκε προς ΒΑ στα ριζά του βουνού και διέσχισε κάθετα τις ΝΑ υπώρειές του, περίπου στο ύψος του σημερινού οικισμού Στουμπαίικα, πάνω από τα ερείπια της αρχαίας Καλυδώνας. Από εκεί έφθασε στην περιοχή του Αγ. Γεωργίου και διάβηκε τον Εύηγο στο τμήμα μεταξύ Σκάλας Μαυρομμάτη (ΒΔ απολήξεις Βαράσοβας) και τωρινής γέφυρας Μπανιά, με επικρατέστερο σημείο την περιοχή Παραδείσι - Τρίκορφο, δυτικά και ανατολικά του Ευήνου (Βλέπε, μελέτη Γ. Χαρίτου για τα περάσματα Ευήνου, «Οδικό Δίκτυο Ναυπακτίας», Μεσολόγγι 2009, σελ 139, 140).

Η συνέχεια της κίνησης του Σώματος των Μεσολογγιτών, θα μπορούσε να είναι προς Ρηγάνιο - Μεγάλη Λομποτινά, με ενδιάμεσες στάσεις, όπου στις 16 Απριλίου συνάντησαν τα άλλα τρία Σώματα.

Ακολούθως, στις 19 Απριλίου, σύμφωνα με τον Κασσομούλη (οπ. π. σ. 293), όλα τα Σώματα της Φρουράς του Μεσολογγίου εγκατέλειψαν τη Μεγάλη Λομποτινά και προχώρησαν, διαιρεθέντα σε δυο μέρη, επί των εξής δρομολογίων - για το πρώτο μιλά ο Κασσομούλης ενώ το δεύτερο είναι πιθανό:

1) Λομποτινά - Σάλωνα - Αράχωβα - Δόμβραινα - Περαιχώρα - Κόρινθος - Ναύπλιο

Τα Σώματα των Ρουμελιωτών, Σουλιωτών και Ηπειρωτών, ακολουθούμενα και από τα τμήματα της υπαίθρου (πλην της δυνάμεως 300 ανδρών υπό τον Καραϊσκάκη), επειδή διαλύθηκε το στρατόπεδο Δερβέκιστας - Πλατάνου, κινή-

θηκαν προς Πενταγιούς (19/4), Λιδωρίκι (20/4), Σάλωνα (21/4) από όπου στις 23 Απριλίου απηύθυναν και δεύτερη σημαντική επιστολή στην Κυβέρνηση, υπογεγραμμένη από εικοσιένα (21) εκπροσώπους των τριών Σωμάτων (Ρουμελιωτών, Σουλιωτών, Ηπειρωτών) συμπεριλαμβανομένου και του Δ. Μακρή αλλά και των Σωμάτων της Υπαίθρου. Από τα Σάλωνα τράβηξαν προς την Αράχωβα - Δόμβραϊνα - Περαχώρα (11/5) - Κόρινθο - Ναύπλιο.

Εδώ θα σημειώσουμε ότι στην Δόμβραϊνα, τα μεν Σώματα της υπαίθρου (Κ. Μπότσαρης) αποκολλήθηκαν προσωρινά και κατευθύνθηκαν στην Μεγαρίδα, ενώ τα τρία Σώματα της Φρουράς του Μεσολογγίου διαπεραιώθηκαν με πλοίαρμα, αρχικά στην Περαχώρα και από εκεί συνέχισαν πεζή για την Κόρινθο. Τελικά στις 16 Μαΐου εισήλθαν θριαμβευτικά στο Ναύπλιο μαζί με τα Σώματα της υπαίθρου που κατέφθασαν σκοπίμως από την Μεγαρίδα, για να συμμετάσχουν στα επινίκια. Θα παρατηρήσουμε, συναφώς, ότι από την αρχή, αλλά και κατά την διάρκεια της πορείας καταγράφηκαν διαρροές -εκτός από αρκετές μεμονωμένες περιπτώσεις- και των εξής ομάδων:

- Από την Δερβέκιστα στις 12 ή 13 Απριλίου ο Γιαννάκης Στάικος με 80 αγωνιστές γύρισε στον Βάλτο (Κασομούλης, σ. 285).
- Από τον Πλάτανο στις 14 ή 15 Απριλίου έφυγαν οι μεν Μήτσος και Νικολάκης Κοντογιάννης με τους άνδρες τους, για το Πατρατζίκι (Υπάτη), ο δε Κ. Καλύβας για το Λιδωρίκι (Κασομούλης, σ. 290).

2) Λομποτινά - Τριζόνια - Βοστίτσα - Ζαχλωρού - Νεμέα - Ναύπλιο

Το Σώμα των Μεσολογγιτών από τη Μεγάλη Λομποτινά στις 19 Απριλίου αποσπάστηκε και κατά πάσα πιθανότητα κινήθηκε προς τα Τριζόνια, όπου επιβιβάστηκε σε πλοίαρμα και διαπεραιώθηκε στην Βοστίτσα (Αίγιο).

Το αναγραφόμενο από τους έγκριτους Μεσολογγίτες ιστοριογράφους του Μεσοπολέμου (Κ. Στασινόπουλο,

Ι. Ιωαννίδη, Ι. Ραζηκότσικα, Στεφ. Τσίντζο), ότι -κατά την παράδοση- διαπεραιώθηκαν με πλοιάρια στην περιοχή Πατρών, κρίνεται ως αόριστο και μη ακριβές. Η περιοχή του Πατραϊκού Κόλπου δυτικά των Φρουρίων Ρίου-Αντιρρίου ήταν πλήρως ελεγχόμενη από τους Οθωμανούς, τόσο στην ξηρά όσο και στη θάλασσα, αλλά ούτε και διαθέσιμα πλωτά μέσα υπήρχαν. Επίσης, από τη Μεγάλη Λομποτινά, όπου σημειώνεται η παρουσία τους στις 16-18 Απριλίου, ήταν λογικό να τραπούν σε παραλιακή περιοχή ανατολικά των προαναφερθέντων Φρουρίων και μάλιστα στα Τριζόνια, κατοικούμενα από τους Έλληνες διαθέτοντες πλοιάρια, προκειμένου να διαπεραιωθούν στο Μωριά (Βοστίτσα) και να συνεχίσουν προς Ναύπλιο. Υπ' όψιν, ακόμη, ότι τα αξιόλογα πονήματα των παραπάνω ιστοριογράφων κυκλοφόρησαν στην περίοδο από το 1925 έως το 1937. Συνεπώς αυτοί δεν τελούσαν εν γνώσει των «Ενθυμημάτων...» του Ν. Κασομούλη που εκδόθηκαν μεταξύ των ετών 1939-1942, στα οποία λεπτομερώς καταγράφονται τα σχετικά δρομολόγια.

Από την Βοστίτσα, για να επανέλθουμε στην εξιστόρησή μας, οι Μεσολογγίτες ακολουθώντας, προφανώς, το γνωστό ορεινό δρομολόγιο που περιγράφει ο Κασομούλης (τ. Α' σ. 224, 258 και τ. Β' σ. 7, 8) ήτοι Ζαχλωρού - Τρίκαλα Κορινθίας - Άγιος Νεκτάριος Νεμέας, οι Μεσολογγίτες έφθασαν στο Ναύπλιο χωρίς «τυμπανοκρουσίες» ήδη πριν από την 28 Απριλίου 1826, δηλαδή τουλάχιστον 18 ημέρες πριν από τα λοιπά Σώματα της Φρουράς. Αυτό φαίνεται στο έγγραφο της 28/04/26 προς την Κυβέρνηση που υπογράφουν οι έξι ευρισκόμενοι από τον Φεβρουάριο στο Ναύπλιο απεσταλμένοι των πολιορκημένων μεταξύ των οποίων ήταν και ο Σπυρομήλιος και ο Βέικος. Το έγγραφο έχει αριθμό 371 στο βιβλίο «Αλληλογραφία της Φρουράς του Μεσολογγίου».

Εξ άλλου αμέσως μετά, ήδη στις αρχές Μαΐου 1826 τους ανατέθηκαν στρατιωτικά έργα (Γεν. Εφημερίς της Ελλάδος, 22 Μαΐου 1826).

Τα ανωτέρω προκύπτουν και από τα κάτωθι έγγραφα των Γενικών Αρχείων του Κράτους:

- α) Στις 2 Μαΐου από το Ναύπλιο οι Μήτρος Δεληγιώργης, Γιαννάκης Ραζηκότσικας και Γ. Λέλης απηύθυναν γραπτή έκκληση προς την Κυβέρνηση να διαθέσει συμπληρωματικό ποσό χρημάτων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η απελευθέρωση των μελών της οικογένειας του Π. Παπαλουκά που αιχμαλωτίστηκαν στο Βασιλάδι (25/2/1826) και κρατούνταν στη Μεθώνη.
- β) Στις 8 Μαΐου από το Ναύπλιο η Κυβέρνηση διέταξε τον μεν Μ. Δεληγιώργη με τους 40 πυροβολητές του να αναλάβει την φρούρηση του Μπουρτζίου, τον δε Γ. Ραζηκότσικα με τους οπλοφόρους του τους Μύλους της Λέρνης (Άργος).

4. Επίλογος

Εδώ, περατώνεται η έκθεση των ερευνών μου και η συνακόλουθη διατύπωση των απόψεων και προβληματισμών μου για την πορεία της Φρουράς του Μεσολογγίου (και των τεσσάρων Σωμάτων) από την Έξοδο μέχρι το Ναύπλιο.

Θα επαναλάβω ακόμα, την φράση του Κασομούλη κατά την οποία «οι Μεσολογγίται μη έχοντες ανάγκην μισθού ... έφυγαν από τη Λομποτινά κατ' ευθείαν δια το Ναύπλιον», και θα πρόσθετα ότι αυτό επαληθεύτηκε πλήρως όταν έφθασαν στο Ναύπλιο τελειώς αθόρυβα, χωρίς να τους γίνει καμία υποδοχή και δίκως να ζητήσουν τίποτε και αμέσως ανέλαβαν αγόγγυστα στις 8 Μαΐου την φρούρηση της οχυράς νησίδας του Μπουρτζίου και των Μύλων της Λέρνης. Σε αντίθεση, τα άλλα Σώματα της Φρουράς, που μπήκαν «εν χορδαίς και οργάνοις» στο Ναύπλιο στις 16 Μαΐου, άρχισαν να επιδίδονται σε στασιαστικές ενέργειες, διεκδικώντας με φορτικότητα τους μισθούς τους και έγιναν αίτιοι μεγάλων ταραχών. Δηλαδή οι Μεσολογγίτες που είχαν χάσει τα πάντα, συγγενείς και περιουσίες και είχαν θρηγήσει περί τους 800 νεκρούς αγωνιστές (Εφημερίδα - ΑΘΗΝΑ 1843), αναλογικά σημαντικά περισσότε-

ρους από τα άλλα Σώματα, δεν ήγειραν απαιτήσεις, ενώ οι άλλοι -χωρίς να παραβλέπεται η ενεργός συμμετοχή τους στην πολιορκία- ετράπησαν σε ακρότητες, ανεπίτρεπτες για την κατάσταση που επικρατούσε τότε στην πατρίδα μας - απαιτώντας εκβιαστικά τους μισθούς τους.

Τελικά, περί τα μέσα Ιουνίου 1826 η Κυβέρνηση, έντρομη από αυτές τις απειλές και αναστατώσεις, θα καταφύγει στο Μπούρτζι υπό την προστασία του Μήτρου Δεληγιώργη και των 40 Μεσολογγιτών πυροβολητών του, ενώ στις 17 Ιουνίου κατέφθανε στο Ναύπλιο και ο Γ. Καραϊσκάκης με περίπου 300 άνδρες του, ο οποίος με την συνετή στάση που τότε επέδειξε, απέσπασε από την Κυβέρνηση το χρίσμα του Αρχιστρατήγου των Σωμάτων της Ρούμελης με την γνωστή συνέχεια.

Συνοψίζοντας νομίζω, ότι υπήρχαν περισσότερες από μία διαδρομές των Ελευθέρων Πολιορκημένων προς την Ελευθερία ή και πολλών προς και από την αιχμαλωσία. Άλλωστε αξίζει να διερευνηθεί και η πορεία όλων αυτών - πολεμιστών και αμάχων- κατά τα επόμενα χρόνια μέχρι την επιστροφή τους στην πολυπόθητη «Ιθάκη» τον Μάιο του 1829 και μεταγενέστερα.

Για αυτό είναι επαιτητή η πρωτοβουλία της Αδελφότητας να οργανώσει ένα Συνέδριο με αυτό το θέμα.

* Ο Ν. Κολόμβας είναι συγγραφέας και ιδρυτικό μέλος της Αδελφότητας των Απογόνων των Ελευθέρων Πολιορκημένων

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
ΜΕ ΘΕΜΑ
«ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ
Μετακινήσεις πληθυσμών στο Μεσολόγγι και την
υπόλοιπη Ελλάδα κατά την Επανάσταση του 1821»

Προσυνέδριο την Άνοιξη του 2012
Συνέδριο την Άνοιξη του 2013

Είναι γνωστό ότι κατά την διάρκεια των πρώτων ετών της Επανάστασης - από το 1821 έως το 1826 - έγιναν μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών στην Δυτική Στερεά Ελλάδα και ιδιαίτερα προς και από το Μεσολόγγι, το οποίο αποτέλεσε Κέντρο Αντίστασης των επαναστατημένων της περιοχής και για αυτό στόχος των επιθέσεων της Οθωμανικής Εξουσίας. Πολλές φορές οικογένειες αλλά και πολεμιστές από την περιοχή αλλά και την υπόλοιπη Ελλάδα εισήλθαν, παρέμειναν και πολέμησαν μέσα στην Πόλη. Πολλές άλλες φορές πάλι οικογένειες Μεσολογγιτών μετακινήθηκαν για ασφάλεια προς άλλες περιοχές και ιδιαίτερα προς τις κοντινές νήσους των Επτανήσων.

Η κορυφαία βεβαίως μετακίνηση ήταν εκείνη της Εξόδου κατά την οποία όλοι οι εντός της Πόλεως προσπάθησαν να φύγουν πολεμώντας με αποτέλεσμα περίπου 3500 αγωνιστές να σκοτωθούν, 2000 περίπου να διασωθούν και περισσότεροι από 6000 άμαχοι να αιχμαλωτισθούν και να πωληθούν ως σκλάβοι. Ενώ κάποιες εκατοντάδες μέλη οικογενειών Μεσολογγιτών βρίσκονταν στα νησιά ή αλλού. Όλοι αυτοί ή οι περισσότεροι από αυτούς επέστρεψαν στην πόλη μετά την απελευθέρωσή της τον Μάιο του 1829 ή και αργότερα.

Παρόμοιες καταστάσεις υπήρξαν και σε άλλες περιοχές της Αιτωλίας και Ακαρνανίας αλλά και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι και οι μετακινήσεις οικογε-

νειών προς περιοχές, οι οποίες πριν από την Επανάσταση κατοικούνταν από Μωαμεθανούς, των οποίων οι περιουσίες καταλήφθηκαν ή διανεμήθηκαν σε Έλληνες (όπως Σουλιώτες). Στην Αιτωλία και Ακαρνανία τέτοιες περιοχές ήταν ιδιαίτερα αυτές του Βραχωρίου (σημερινού Αγρινίου) και της Ναυπάκτου.

Σκοπός του συνεδρίου είναι η προώθηση της έρευνας για τα ανωτέρω θέματα, με βασικό ενδιαφέρον για το Μεσολόγγι και την περιοχή του, με δεύτερο επίπεδο ενδιαφέροντος την Αιτωλία, Ακαρνανία και Ευρυτανία και τρίτο την υπόλοιπη Ελλάδα.

Η αρχική Οργανωτική Επιτροπή αποτελείται από μέλη της Αδελφότητας και εκπροσώπους του Δήμου Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου και της Ιστορικής και Αρχαιολογικής Εταιρείας Δυτικής Ελλάδας.

Αυτοί είναι: Κώστας Καρκανιάς
Ελένη Χολέβα
Γεράσιμος Ρεπάσος
Αριστείδης Καβάγιας
Αθανάσιος Σπυρόπουλος

Η επιτροπή αυτή θα επιδιώξει συνεργασία με το ΤΕΙ Μεσολογγίου, Ελληνικά και Ξένα Πανεπιστήμια αλλά και άλλους Δήμους και οπωσδήποτε την Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλίας και Ακαρνανίας και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Τηλέφωνο: 26310 24025

Τηλεομοιότυπο: 26310 24834

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: adelfotita.messolonghi@gmail.com

**ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ & ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ**

Όπως γνωρίζετε, βασικός στόχος της Αδελφότητας είναι η διατήρηση της Μνήμης για την Ιστορία του τόπου και ιδιαίτερα για την Ιστορία της Επανάστασης του 1821 στην επαρχία μας με επίκεντρο τις Πολιορκίες και την Έξοδο του Μεσολογγίου.

Για αυτό προκηρύσσουμε Διαγωνισμό μεταξύ μαθητών Γυμνασίου του Δήμου Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου για εκπόνηση ομαδικών εργασιών με θέμα:

«Τι θυμόμαστε ακόμη από τις Πολιορκίες και την Έξοδο του Μεσολογγίου και τα άλλα σημαντικά γεγονότα που έγιναν στην περιοχή – Ζυγό, Αιτωλικό, Λεσίνι κλπ.

Ειδικότερα:

- Τι θυμούνται οι γονείς, οι παππούδες μας. Ιστορίες και μύθοι.
- Μνημεία από την Επανάσταση - οχυρωματικά έργα, κτίρια, γεφύρια και οι σχετικές ιστορίες.
- Ονομασίες περιοχών που σχετίζονται με εκείνη την εποχή και η ιστορία τους.
- Ιδιοκτησίες - χωράφια, σπίτια - από εκείνα τα χρόνια ή και αργότερα, αν κατασκευάστηκαν και κατοικήθηκαν από αγωνιστές της περιόδου.»

Οι εργασίες θα περιλαμβάνουν κείμενα για το ανωτέρω θέμα αλλά και φωτογραφίες, χάρτες, κειμήλια ή ενθυμίσματα κάθε είδους και μορφής.

Οι ενδιαφερόμενοι μαθητές πρέπει να υποβάλλουν προς την Αδελφότητα αίτηση συμμετοχής στον Διαγωνισμό μέσω των Διευθυντών των Γυμνασίων τους έως την 16^η Δεκεμβρίου 2011.

Οι εργασίες πρέπει να παραδοθούν έως την 15^η Μαρτίου 2012 και θα κριθούν από πενταμελή Επιτροπή, που θα συγκροτηθεί από την Αδελφότητα.

Θα δοθούν τρία βραβεία και τα αποτελέσματα θα ανακοινωθούν έως την 25^η Μαρτίου 2012. Η βράβευση θα γίνει σε ειδική τελετή στο πλαίσιο του Εορτασμού της Εξόδου του Μεσολογγίου του 2012.

Η πρώτη εργασία θα εκτυπωθεί με έξοδα της Αδελφότητας και θα διανεμηθεί σε όλα τα Σχολεία της Αιτωλίας και Ακαρνανίας.

Για πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν με την Αδελφότητα (Τρίτη, Πέμπτη, Σάββατο 09:00-13:00, κ. Ειρήνη Καρανικόλα)

Διεύθυνση: Πεζόδρομος Χαριλάου Τρικούπη 14,

Ιερή Πόλη Μεσολόγγι 30200

Τηλέφωνο: 26310 24025

Τηλεομοιότυπο: 26310 24834

Ηλεκτρονική διεύθυνση: adelfotita.messolonghi@gmail.com

Ιστοσελίδα: www.adelfotita-messolonghi.gr

Ή να μιλήσουν με την Γενική Γραμματέα Ελένη Χολέβα

Τηλέφωνο: 210 9015748, 6978 870622

Με εκτίμηση,

Κώστας Καρκανιάς
Πρόεδρος

Ελένη Χολέβα
Γενική Γραμματέας

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1. Χαραλαμποπούλου Τζένη
2. Λαναρά Σόφη
3. Τσιρογιάννη Μαρία
4. Παπατσίρος Κωνσταντίνος
5. Γριβοπούλου Αικατερίνη
6. Καρανικόλα Ειρήνη

ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΟΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

■ 1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

1. Βάκκα Ελισάβετ
2. Βίλλιου Βασιλική - Μαρία
3. Σαλμά Σωτηρία
4. Κουτσοσπύρος Αθανάσιος
5. Μαργέτη Ίριδα
6. Καϊάφα Λαμπρινή

■ 2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

1. Τσίρκα Π. Έλενα

■ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΤΟΧΗΣ

1. Μεταξούλη Μαρία
2. Ράππη Μαρία
3. Τσιάρα Κατερίνα
4. Μαχαλιώτης Στέφανος
5. Κάλλη Παρασκευή
6. Ξύστρα Παρασκευή
7. Κεραμισάνου Κωνσταντίνα
8. Χρύσανθου Θεοφίλη
9. Ευαγγέλου Πετρούλα
10. Λαμπόβα Λένα
11. Ξεσφίγγη Μαρία
12. Σκορδά Ελένη
13. Χάσι Αλεξάνδρα
14. Δραγγανά Αλεξάνδρα

■ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ

1. Ντελή Ευδοκία

■ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΥΗΝΟΧΩΡΙΟΥ

1. Μπέτσιου Άρτεμις

2. Μπέτσιου Μυρτώ

3. Σακαρέλου Βασιλική

4. Φονταλή Βασιλική

5. Κατσαγάνη Αναστασία

6. Λαουρδέκη Μαριάνα

7. Σπυρόπουλος Ιωάννης

8. Θεοδώρου Μαρία

9. Στρατογιάννη Ελένη

10. Ντέκας Δημήτρης

11. Ντέκα Σπυριδούλα

12. Γκούβρα Ειρηλένα

13. Καρναχωρίτη Μαρία

Η ομιλία αυτή τυπώθηκε τον Απρίλιο του 2012
για το Σύλλογο

Ελεύθεροι & Πολιορκημένοι

Αδελφότητα των απογόνων

στις τυπογραφικές εγκαταστάσεις
των εκδόσεων "Ασημακόπουλος",
στην οδό Ιωσήφ Ρωγών 24,
στην Ιερή Πόλη Μεσολόγγι.

Ιστοσελίδα: www.adelfotita-messolonghi.gr

Ηλεκτρονική διεύθυνση: adelfotita.messolonghi@gmail.com

Τηλέφωνο: 26310 24025, Τηλεομοίτυπο: 26310 24834

Διεύθυνση: Πεζόδρομος Χαριλάου Τρικούπη 14, Ιερή Πόλη Μεσολόγγι 30200